

שבת יז: (המשנה) עד יט. (שד)

ביאורי מושגים
 'בכדי שיעשו' - התנאים נחלקו מה דין פעולות שנעשו בשבת. השאלה תלויה בשני משתנים מרכזיים: האם העבירה נעשתה במזיד או בשוגג, והאם הנהנה הוא עושה העבירה או אדם אחר. בחלק מהמקרים האיסור הוא 'בכדי שיעשו'. מחכים במוצ"ש את פרק הזמן שלקחה המלאכה ורק בסיומו מותר ליהנות.

משנה

כלים ה'עושים' פעולה בשבת - שריית דיו במים, בישול פשתן או צמר, פריסת מלכודות לבע"ח: ב"ש: אסור. ב"ה: מותר.

ב"ש מודים שמותר לכלים להמשיך לדוך פירות שהחלו להימעך.

סיוע לגוי בע"ש - טעינת חמור, הטענת משא על הגוי, מכירה, מסירת עבודה: ב"ש: אסור, אלא אם כן יכול לסיים את המלאכה לפני השבת. ב"ה: מותר.

התנאים נחלקו בברייתא:

מתי קיים איסור לישא:
 רבי: בשעת ההשרייה.
 ר' יוסי בר'י: רק כשמערבב.

ספק הגמרא: האם במקרה שבו ההשרייה מספיקה לערבוב יודה ריב"ר שההשרייה מחייבת. או שגם שם הוא דורש מעשה.

מח' זו מקבילה למח' בעניין איסור חמץ:

ב"ש: אסור למכור לגוי חמץ אם הוא לא יספיק לאוכלו לפני הפסח.
ב"ה: מותר, אפילו בערב פסח.

בברייתא מופיעה דעה המתירה ליתן בשבת מזון לגוי או לכלב למרות שהם עלולים לטלטל אותם מחוץ לחצר.

ברייתא

פעולות שמותר להמשיכם מע"ש לשבת:
 השקית גינה, בישום כלים בעזרת מוגמר, גיפור כלים, הנחת תחבושת על פצע.
פעולות שאסור להמשיכם מע"ש לשבת:
 טחינת חיטים בריחיים.

רבה: הברייתא סוברת שאין איסור שביתת כלים. לכן היא מתירה חלק מהפעולות.

הפעולה האסורה שבברייתא - האיסור על טחינת חיטים הוא גזירה משום הרעש שיש בטחינה.

רב יוסף: הברייתא סוברת שיש איסור שביתת כלים. לכן היא אוסרת טחינת ריחיים.

הפעולות המותרות שבברייתא

אפשרות ב' - הברייתא כב"ש:
 ב"ש אסרו רק על כלים השייכים לאדם.
 בפעולות המותרות בברייתא - הקרקע היא העושה מלאכה או שהאדם הפקיר את הכלים.

אפשרות א' - הברייתא כב"ה:
 ב"ה אסרו על כלים 'לעבוד בשבת' רק כשהכלי עושה מעשה.
 בפעולות המותרות בברייתא - הכלי לא עושה מלאכה.

אפשרות א' נדחתה - למסקנה:
ב"ש: יש איסור שביתת כלים גם כשהכלי לא עושה מלאכה.
ב"ה: אין איסור שביתת כלים גם כשהכלי עושה מלאכה.

ברייתא

אסור להניח מזון או מים לבישול בתנור בע"ש כדי שיתבשל בשבת, ואם עשה זאת האוכל אסור עד מוצ"ש בכדי שיעשו.

אפשרות א': הברייתא כב"ש והאיסור הוא משום שביתת כלים.

אפשרות ב': הברייתא כב"ה והאיסור הוא גזירה שמא יחתה בגחלים.

מתי לא קיים החשש 'שמא יחתה':

1. כשהסיר הורד מהאש והוא סגור בטיט.
2. בפשתן, בבשר גדי ובקישוא חי - הרוח מזיקה לתבשיל.
3. במוגמר - העשן מזיק לבישום.
4. כשהתבשיל חי והוא מסיח דעתו ממנו.

האמוראים נחלקו האם כשהרוח מזיקה לתבשיל יש צורך גם שפתח התנור יהיה מכוסה בטיט:

ר' ירמיה מדיפתא: צריך את שני התנאים.

רב אשי לגירסא א': מספיק אחד מהתנאים.

רב אשי לגירסא ב': כל מקרה של בשר בתנור מותר כל עוד הוא לא ישירות על גחלים.

ברייתא

מתי מותר לתת לגוי חפץ בע"ש:
ב"ש: כשמספיק להביאו לביתו לפני שבת.
ב"ה: כשמספיק להגיע לבית הראשון שבעיר לפני שבת.
ב"ה לפי ר' עקיבא: כשמספיק לצאת מבית היהודי לפני שבת.

טעם האיסור:

רש"י: מחשש שיראה כשלוחו.

טעם האיסור לר"ע:

רמב"ם: מחשש שיראה כעושה מקח.